

સ્નેહ-સરિતા

નાટકનાં ગાયનો.

પ્રકાશક

બાપુલાલ જી. નાયક.

મુંબઈ મુજરાવી નાટક મંડળી પ્રા. મલિક

પ્રિન્સેસ થીએટર-સુરત.

આવૃત્તિ ૫ થી

પ્રત ૩૦૦૦.

(સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.)

સુરત ખપાડીઆ ચક્રાપર આવેલા ધી ન્યુ સચાચાર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં ખંડુભાઈ રામભાઈ નાયકે પ્રકાશક માટે છાપી.

સંવત ૧૯૮૨

અને ૧૯૨૬

મુદ્રે ૦-૪-૦

પાત્રોની નામાંવલિ.

પુરુષ પાત્રો.

કર્નલ રમેશચંદ્ર-કેલાસ નગરનો એક લશ્કરી અમલદાર.
 ઇન્સ્પેક્ટર વકાફાત 'એડીક્ટ-જ' પ્રિન્સેપ સરિતા કુમારીનો
 સ્નેહી અને સ્વામી; મહિલાઓનો દિલસોજ મિત્ર.
 નિરંજન-એક ચિત્પશાસીનો છુપા વેષમાં સ્નેહચંદ્ર.
 પંદ્રસ્વરૂપ-કેલાસનગરનો લોકપ્રિય રાજા; સરિતાકુમારીનો પિતા.
 રણુમલ્લ-કેલાસ નગરનો પ્રખ્યાત સેનાપતિ; સ્ત્રીસ્વાતંત્ર્યનો
 કટ્ટો દુરમન; ઉષાકુમારીનો પિતા.
 જંગમલ્લ-રણુમલ્લના પુત્ર તરીકે ઓળખાતો કેલાસ
 નગરનો કીટકટિવ અમલદાર; કાલિદાસનો પુત્ર.
 મિં સાહેબરામ સુકિં જોગવાલા-જંગમલ્લના હાથ
 નીચેનો એક પોલિસ ઇન્સ્પેક્ટર; પ્રબલાનો પતિ;
 “સી સ્વતંત્રતા નિષેધક મંડળનો” પિતા.
 મિં ગમરૂલાલ ગુંદરિયા-સાહેબરામનો મિત્ર, “નિષે-
 ધક મંડળ”ના ટીકાકાર મેમ્બર.
 મિં સંપટલાલ ચોકાવોટર-મિં ગુંદરિયાનું પૂછડું.
 મિં દાદીબા તોપખાનાવાળા-“નિષેધક મંડળ” ના
 માનવંતા પારસી મેમ્બર, મિસ દીલરૂખાના ભરથાર.
 માનસા-રણુમલ્લનો ખુશામતિયો, ઇશ્કી ખવાસ.
 રંગીલારામ-“સાતમું ઘર” કરવા નીકળેલા શક્તિ વૃદ્ધ.
 કુલીનકેતુ-સરોજપુરનો સાહિત્યવિલાસી, કલાપ્રિય, સુશિ-
 ક્ષિત, શાળો નૃપતિ.
 પ્રોફેસર પ્રવીણચંદ્ર-સરોજપુરનો બાહોશ ચિત્રકાર,
 કુલીનકેતુનો પરમ મિત્ર; ઉષાકુમારીનો પ્રિયતમ.
 રમિલ-એક પુરુષ-ચિત્રકારના છુપા વેષમાં સરિતાકુમારી;
 થોડા સમય ઉષાકુમારીનું પ્રેમ પાત્ર!
 હપરાંગ શહેરીઓ, ‘વેઇટર’ પોલીસીયરો. લશ્કરી અમલદારો, વગેરે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજગતી અર્પણાબિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૬૬૦ વર્ગ.ક

પુસ્તકનું નામ વાંચે ૨૨ રિત્ત

વિષય ટ - : ૨-૪

સતી પાત્રો.

સરિતાકુમારી-વિલાપિતની ખુસાફરી કરી આવેલી. કેલાસ નગરના વિદુષી રાજકુમારી, શંભાઈ દેવસ્વરૂપની પુત્રી; સ્ત્રીસ્વાતંત્ર્ય માટે લડતે ચલાવનાર 'મહિલા સમાજ' ની નેતા; સ્નેહચંદ્રની પ્રિયતમા.

પ્રખલા-સરિતાકુમારીની માનીતી સખી, સાહેબરામના અન્યાય અને જુલમ સામે જાંડ ઉઠાવનાર તેની કર્તવ્ય નિષ્ઠ, બહાદુર પત્ની.

ઉષાકુમારી-કાલિન્દીની પુત્રી તરીકે ઓળખાતી સ્વમલ્લની પુત્રા, પ્રવીણચંદ્રની શિષ્યા અને અર્ધાંગના.

કાલિન્દી-ઉષાકુમારીની માતા તરીકે ઓળખાતી દૂર લાલચુ, પ્રપંચી સ્ત્રી, જંગમલ્લની જનેતા.

સુલોચના } સરિતાકુમારીની સખીઓ.
મધુરી }

દિલ્લૂખા-પ્રથમ "નિષેધક મંડળ" નાં ઉત્સાહી મેમ્બર અને પાછળથી તેના દુશ્મન; મિનંતો પાપખાનાંવાળાનાં મોહોરદાર.

ઉપરાંત, દિલ્લૂખાના વારાંગના, સખીઓ, કંચનીઓ, સતી વાલંટિયરે, 'મહિલા સમાજ' ની મેમ્બરો વગેરે.

ગ્રંથોત્તર વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગાંધી ગ્રંથાલય-સંગ્રહ

સ્નેહ—સરિતા

નાટકની રૂપરેખા.

અંક ૧ લો.

નાન્દી—મંગલ પ્રાર્થના અને વસ્તુસૂચન.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—કૈલાસ નગરમાં ચિતનીરા નદીને કિનારે
રાજ્યમહેલ “કૈલાસ કુંજ”

કૈલાસ નગરની રાજપુત્રી સરિતાકુમારી વિદ્યાવતી
હાલ સમયે સ્વદેશ પાછી ફરેલી હોવાથી તેની પ્રિય સખીઓ
તેને પ્રેમના ઉમળકાથી વધાવી રહી છે, અને તેના હૃદયના
જાગેલા સમજવાને પ્રયત્ન કરી રહી છે, એટલામાં મહારાજ
ઈન્દ્રવજ્રપના વફાદાર ‘એડીકાન્સ’ કર્નલ સ્નેહચંદ્રનું આવવું.
હિંદની સ્ત્રીઓની સ્થિતિ જાણી વર્તમાન સમયના સમાજ
સ્ત્રીઓની વધીલાત કરવાનું સ્નેહચંદ્રનું વ્યવ, સખીઓની
વીદાયગીરી; સ્નેહચંદ્ર અને સરિતા એકલાં.

પ્રવેશ ૨ લો.

સ્થળ—કૈલાસ નગરમાં મિં. સાહેબરામ
મુક્તિકૌજવાળાનું મકાન.

પોલિસ ઇન્સ્પેક્ટર મિં. સાહેબરામ મુક્તિકૌજવાળા
મેળાવણમાં ગયેલી પોતાની પત્ની પ્રમજાની રાહ જોના અને
અંતરમાં ધ્રુવવાતા ઉભા છે, ત્યાં પ્રમજા પ્રવેશે છે. તુરંતજ
સાહેબરામ તેને ‘મુખાંજલિથી’ વધાવી લે છે પતિ-પત્ની
વચ્ચે કંકાસ, સાહેબરામની કુશલતા, અન્યાય અને જુદામ

સહન નહિ મળ્યાથી પ્રભાત સીસ્વાત'ગ્નની હાલ મલાવવાનો નિશ્ચય કરી, ઘર છોડીને ચાલી જાય છે; સાહેબસામ પશુ સ્ત્રીઓની વિરુદ્ધ એક મહા મંડળ ઉભું કરવાની લીધેલ પ્રવિરતા હવે યોગ્યની ધૂનીને 'જોતકાંઠ' કરે છે.

પ્રવેશ ૩ થો.

સ્થળ—“કૈલાસકુંજ” નું ઉદ્યાન.

આજે મહાલા સમાજનો વાર્ષિકોત્સવ છે સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ માટે શાં પગલાં ભરવાં તે સંબંધી સરિતા તથા પ્રભાત વચ્ચે ચર્ચા, મહારાજા ઉદ્દેશ્ય તથા સ્નેહચંદ્રનું આવવું, સ્નેહચંદ્રની ભક્તિમયુષી મહિલા સમાજની મામ છીઓ જ્ઞાનમાં લેવા ઉદ્દેશ્યે આપેલી આશા. મહારાજા અને કર્નલનું શયન કરવા જવું. ગરબો ગામ સ્ત્રીઓનું વિદાય જવું. તુરતજ નદીને કિનારે એક ઢોડીનું આવવું ઢોડીમાંથી બે પુરુષનું રજુમણ તથા જંજમણનું કુપા ભવા નક વેષમાં ઉતરવું અને મહેલમાં મહારાજાનું ખૂન “ખૂન ખૂન” ની ચીસ સાંભળતાં સરિતાનું ઢોડી આવવું અને ખૂની-જોવા હાથમાં સપડાવું, વીજળીક વેગથી સ્નેહચંદ્રનું ધસી આવવું, સરિતાને છોડી ખૂનીઓનું ઢોડીમાં અદરશ જવું.

પ્રવેશ ૪ થો.

સ્થળ—સેતનીરાને કિનારે એક ઝાડી.

ઉદ્દેશ્યપત્ર ખૂન છી છટકેલાં સૈનાપતિ સ્વમણ તથા તેના પુત્ર તરીકે જોળખાતા હિંદકટીવ અમલદાર જંજમણની મસલત.

પ્રવેશ ૫ થો.

સ્થળ—સાહેબરામનું દીવાનખાનું.

બેસી ઘર છોડી જવાથી સાહેબસામ પોતે જાડુ કાઠી :

રહ્યા છે. ત્યાં એમના 'મિત્ર' મીં. 'ઝાંઝલાલ' 'ગુર્દસ્થાન' આવવું. છાહિયરામની હાસ્યજનક રિથિતિ. એટલામાં મીં સંપટલાં સોડાવોટર, મીં દારીબા સાપખાનાંવાલા, તથા મિસ દિલરખાનું પ્રવેશવું. આ માનવંતા 'મિમ્બરોની મદદથી' "સ્ત્રી સ્વતંત્રતા નિપેદક મંડળ"ની સ્થાપના.

પ્રવેશ ૬ હો.

સ્થળ-કૈલાસ નગરમાં "ઈન્દ્ર સ્કવેર"

નામનું ભવ્ય યોગાન.

મહારાજા ઇન્દ્રવરૂપના શબને અગ્નિદાહ દેવાને નગરજનોની તૈયારી. સ્નેહચંદ્રનું કર્ણામય, માર્મિક સાપણ. લોકોનું રણમદ્દલ તથા જંગમદ્દલ સામે ઉશ્કેરાવું. અચાનક સરિતા દોડતી આવે છે અને સ્નેહચંદ્રને ચેતવણી આપી નસાડે છે. સ્નેહચંદ્ર ઉપર રાજાના ખૂનનો ખોટો આરોપ મૂકી તેને પકડવા આવેલા રણમદ્દલ તથા જંગમદ્દલનું નિરાશ થવું.

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ-કૈલાસ નગરની બહાર એક ઝુંપડું.

નાસેલા સ્નેહચંદ્રનું આ ઝુંપડામાં છુપાવું. એટલામાં આ ઝુંપડામાં રહેનારી અને ઉપાના નામને શોભાવનારી એક નિર્દોષ મધુર છોકરી તથા તેની પાલકે માતા ફર કાલિંદી પ્રવેશે છે. ઉપાકુમારી ઉપર કાલિંદીના ક્રોધાગ્નિની વૃષ્ટિ થઈ રહી છે. ત્યાં 'યથે' નામ તથા 'શુભા' રંગીલા-રામ નામના એક બુદ્ધિશીલ રસિક "સાતમું ઘર" કરવાને આવી પહોંચે છે. એક હબાર રૂપીઆમાં ઉપાને રંગીલારામ સાથે પરણાવવાનું કાલિંદી ચોક્કસ કરે છે. ઉપાનો કર્ણાલાપ, કાલિંદીનો ભુલ્ભ: સ્નેહચંદ્રનું દ્રવિત થવું અને ઉપાને બચાવવી, છેવટે લાલચું કાલિંદીને 'બાહીર' આપી, ઉપાનાં

ખરાં માળાપની માહિતી આપનારા કાગળો મેળવીને
સ્નેહચંદ્રનું ઉપા સાથે વિદાય થવું.

પ્રવેશ ૮ એ.

સ્થળ—રણમલ્લનો મહેલ.

રણમલ્લ તથા જંગમલ્લની પોતાની તરફેણમાં નવે
પ્રજા મત ઉચો કરવાની યુક્તિ, નિષેધક મંડળનું આવી
પહોંચવું. મહિલા સમાજની હિલચાલને તોડી પાડવાને
નિષેધક મંડળ બીડું ઝડપે છે.

પ્રવેશ ૯ એ.

સ્થળ—કૈલાસ નગરમાં “જનક રસ્તો”

મહિલા સમાજનું સરઘસ ઉપડવાની તૈયારીમાં. જંગ-
મલ્લનું પ્રવેશવું. સરિતાના પ્રેમની માંગણી; જંગમલ્લ
અને રાજકુમારી વચ્ચે ચક્રમક. મહિલા સમાજનું ઉપડવું.
સિંપાહીઓ સાહત રણમલ્લનું આવવું. સિંપાહીઓ અને
મહિલા સમાજ વચ્ચે બપોળપી. સરિતા અને પ્રજાલાલ
ઢોડીમાં બેસી આખા હટકી જવું. જંગમલ્લનું પાછળ પડવું.

ટુંડો.

અંક ૨ નો

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ—કૈલાસ નગરમાં રણમહાનો આવાસ.

રણમહા તથા તેનો ખવાસ માનવા વારંજનાના
જાનતાનમાં ચુસ્તાન.

પ્રવેશ ૨ નો.

સ્થળ—સરોજપુરમાં “વિહાર હોટેલ”

કૈલાસ નગરથી ઉપા સાથે નાસીને સ્નેહચંદ્ર સરોજ-
પુરની વિહાર હોટેલમાં શિલ્પશાસ્ત્રી નિરંજનજી નામ ધારણ
કરી છૂપા વેપમાં રહ્યો છે. સરોજપુરના રાજા કુલીનકેતુના
મિત્ર ચિત્રકાર પ્રેદિસર પ્રવીણચંદ્ર સાથે તેણે મેત્રી બાંધી
છે, અને આજે પ્રવીણચંદ્રને મહા મહેલે આમંત્રણ કર્યું છે.
પ્રવીણચંદ્રજી આવ્યું. શિલ્પકળા સંબંધી ચર્ચા. પ્રવીણચંદ્ર
પાસે ચિત્રકળા શિખવાની ઉપાની મામણી. મામણીનો
સ્વીકાર. પોતાને ત્યાં નિરંજનને આમંત્રણ કરી ઉપાને લઈને
પ્રવીણચંદ્રજી વિદાય થવું. તુરંતજ સરિતા અને પ્રજલાજી
પ્રવેશવું. બન્નેની મસલત. અચાનક પાછળ પડેલા જંમ-
મહાજી હાખલ થવું. સરિતા ઉપર બહાતકરની તેચારી.
નિરંજનજી વચ્ચે પડવું. જંમમહાજી નિરાશ થઈ ચાલ્યા
જવું. શિલ્પકાર ઉપર સજકુમારીજી મેહિત થવું.

પ્રવેશ ૩ નો.

સ્થળ—સરોજપુરમાં કાલિન્દીની વીસી.

કાલિન્દીજી સરોજપુરમાં આવીને વીસીને પધેર સજ
કર્યો છે. હયા સ્થિતિની ખાતર જંમમહાજી આ ઉસી વીસીમાં
ઉતારો લીધો હતો. જંમમહાજી ઉપચેત્રી પ્રમોદની ચેરી.
કાલિન્દીની કમાઈ. સરોજપુરમાં કલાજી પ્રદર્શન જેવા નીક-
જેલા દિવસમાં તથા તોપખાનાવાળા આ વીસીમાં ઉતારે છે.
“પરજી કે ના પરજી”નો નિર્ણય.

પ્રવેશ ૪ થી.

સ્થળ—સરોજપુરમાં મોરેસર પ્રવિણચંદ્રને
“આટ” સ્ટુડિયો.”

રાજા કુલીનકેતુની પ્રેરેશને ત્યાં મુલાકાત એક પુરુષ ચિત્રકારના વેપમાં ‘પરિમલ’ નામ માવજી કરી સચિતાનું તથા નિરંજનનું પ્રવેશનું. રાજા સાથે જોળખાણ. રાજા તરફથી હતાના પ્રદર્શનમાં આમંત્રણ. કુલીનકેતુ તથા નિરંજનનું વિદાય થવું. જંગમસ્થના ખાનખી કામગીરી સર્વ ક્રિતિંદીનું પ્રવેશનું અને પ્રવિણચંદ્રને ખાનખી માતખી આપવા ખીજા જોરકામાં હક જવો. પરિમલ ઉપર ઉપાત્તું પહોંચી જોટલામાં રિલેશના તથા ફોટો પડાવવા આવે છે. ફોટાની તૈયારી. જવાનક નિવેશક મંડલના જોરકેતુનું આવી પહોંચવું. રંગમાં જંગ! મંડળની વિદાયખીતી. ઉપા અને પરિમલ નમ્મે શુંગાર વિનોદ!

પ્રવેશ ૫ થી.

સ્થળ—વિહાર હોટેલ.

નિરંજન અને સચિતા નમ્મે પ્રેમખેન.

પ્રવેશ ૬ થી.

સ્થળ—સરોજપુરમાં “કુલીન મહાસય”

આજે કુલીન મહાસયમાં હતાનું પ્રદર્શન અને દરખાસ કરવામાં આવેલ છે. સર્વોત્તમ ચિત્ર ચિતરનારને આંદ આપવાની રાજાની ઇચ્છા. આંદ મેળવનાર સચિતાને નિરંજન સુલ્લી પાડે છે. સર્વનું આશ્ચર્ય! મંડળ સ્વીકારતાં પહેલાં સચિતાની કેટલીક માગણીઓ જોટલામાં જંગમસ્થનું પ્રવેશનું. સચિતાને સ્વાધીન કરવાનો શબ્દમહનો સંદેશો. કુલીનકેતુએ કહેલો અસ્વીકાર. સર્વની તાલુખી નમ્મે સ્નેહચંદ્રનું જાહેર થવું ક્રિતિંદીએ ગારેલા કામગીરી પ્રવિણચંદ્રને હાથે જુલ્યા

ચવા જંગમદની મજાસમજ અને ધમકી, કુલીનકેતુને કરેલો તિસ્કાર.

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ—કુલીન મહાલયનો એક ખંડ.

લડાઈની જલ્દીથી તૈયારી કરવા કુલીનકેતુની સ્નેહચંદને સૂચના. સ્નેહચંદને કમાંડર ઇન ચીફની પદવી સરિતા અને સ્નેહચંદનાં રીસામણાં-મનામણાં.

પ્રવેશ ૮ મો.

સ્થળ—સરોજપુરની વાર ઓફીસ.

લડાઈમાં વૉલન્ટિયર તરીકે નોંધાવાને ઉપાત્ત આવવું. પ્રવીણ તથા ઉપાત્ત સ્નેહાલાપ. સરિતાતું પ્રવેશવું. ઉપા સામે સરિતાની સીટી મરકરી. કમાંડર સ્નેહચંદતું દાખલ થવું. વૉલન્ટિયરોનું નોંધાવું. ફરમનના ધસારાના સમાચાર, લશ્કરી અમલદારોને ઓફરો. લડાઈનું ખુબલ.

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્થળ—રણસંગ્રામ.

સરિતા અને ઉપા રણસંગ્રામના ટેલીફોન ઉપર, સ્નેહચંદના લશ્કરનો ટેકરી ઉપર ધસારો. રણમલ્લના લશ્કરનો પરાજય અને તેનો વાવટો સ્નેહચંદના હાથમાં, ટેલીફોન ઓફીસ ઉપર ગોળાઓ. પ્રવીણચંદની ચેતવણી. સરિતાતું મુક્તિગત થવું. સાહેબરામ ઘાયલ. અંગ્રજીલન્ટ કોર લઈને પ્રભલાતું પ્રવેશવું. રણમલ્લ તથા જંગમલ્લ સરિતાને ઉચકી જવાની તૈયારીમાં. પૂલ ઉપર જપાજપી. પૂલને સુરંગથી ઉડાડી સરિતાને ઉપાડી રણમલ્લ તથા જંગમલ્લનું નાસવું. સ્નેહચંદે પાછળ પડવું.

ટૂંબલો.

અંક ૩ નો

પ્રવેશ ૧ થી.

સ્થળ—કૈલાસ નગરમાં સાહેબરામનું મકાન.

લડાઈમાં લાગી પડેલા સાહેબરામને તેની પત્નીએ જ બચાવ્યો હતો. પ્રભાતે તેની સારવાર કરે છે, સાહેબરામનો પરવારો. પ્રભાતની મમતા, નમ્રતા અને ઉદારતા, નિવેશક મંડળના બીજાકરોનું દાખલ થવું. કેટલીક જાણવા જેવી કથાઓ, નિવેશક મંડળની પૂર્ણાકૃતિ.

પ્રવેશ ૨ નો.

સ્થળ—સરોજપુર અને કૈલાસનગર વચ્ચેનું જંગલ.

લડાઈમાં પરાજય પામ્યા પછી રણુમલ્લ તથા જંગમલ્લ સરિતાને લઈ આ જંગલમાં શપાઈ બેઠા છે, અને બંને રાજ્ય સામે જહારવટ ચલાવી રહ્યા છે, તેઓની પાછળ પડેલા સ્નેહચંદ્ર એક લૂંટારાના વેષમાં તેઓનો વિદ્યાસપાત્ર બની અહીં પહેરેગીર તરીકે રહ્યો છે; રણુમલ્લ, જંગમલ્લ તથા પહેરેગીરની મસલત, સ્નેહચંદ્રનો રાજ્ય-લિષેક તેમજ લગ્ન થઈ ચુક્યાં છે એવો જૂઠો સંદેશો શોમરામાં કેદ થયેલી સરિતાને કહેવાને પહેરેગીરને યોગ્ય છે.

પ્રવેશ ૩ નો.

સ્થળ—ભયાનક ભોંયરું.

સરિતા કંઈ જાણપ કરી રહી છે ત્યાં પહેરેગીરનું દાખલ થવું. પહેરેગીર ધર્મસંકટમાં. એટલામાં રણુમલ્લ તથા જંગમલ્લનું આવવું. પહેરેગીર જુઠા સમાચાર સરિતાને સંભળાવે છે. કેમજાણ હૃદયને આઘાત. રણુમલ્લ તથા પહેરે

મીરજીં બહું. જંગમલક્ષ્મી હાલથી માંમણી. સરિતાની કચ્છ-
માં લાખના અને લાખારી. પહેરેમીરજીં અચાનક પ્રવેશજીં
જંગમલક્ષ્મી નિરાસા અને વિદામગીરી, પહેરેમીર દૂર પહેરે
જાય છે, સરિતાના હૃદયતારજીં તુટજીં અચાનક રૂદન. કુખી,
વિરાધ, અમિત વેળના અસ્તીભૂત મવાની તેમસીમાં,
નીચળીક વેળથી પહેરેમીરજીં ધસી આવજીં અને રનેહચંદ્રના
દાત લઈને અહેર જીં.

પ્રવેશ ૪ થી.

સ્થળ—પ્રવીણચંદ્રજીં મકાન.

રનેહચંદ્ર કુખ મવાથી ઉપા આનિર્મ. સંગીતમાં
તલલીન મવેલી ઉપાતું નિરાવસ જીં. પાછળથી કાલિલીજીં
પ્રવેશજીં અને કહોરોઈર્મની મહત્ત્વી ઉપાને ઉપાદી જીં.
તુલ્લજ પ્રવીણચંદ્રજીં આવજીં. તેની વિહ્વલતા ઉપાની
સાથમાં ઉપજીં.

પ્રવેશ ૫ થી.

સ્થળ—ઝાડી અને નદી.

સરિતાને પહેરેમીર નસાડી છે. રજુમલ્લ અને જંગ-
મલક્ષ્મી તામુળી ! જોટલામાં સરોજપુરની ડોડીઓ નજરે
પડે છે પહેલી ડોડીમાં કાલિલી તથા ઉપા; બીજીમાં પ્રવીણ-
ચુમલ્લ અને જંગમલ્લ ડોડીઓને પકડે છે. ઉપા કાલિલી
તથા પ્રવીણના ખૂનની તેયારી. જોટલામાં અચાનક સરિતા
કુમારીના સાંપાડીઓ આવી પહોંચે છે અને સર્વને કેદ
કરી કેલાસ નગર લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૬ થી.

સ્થળ—કેલાસનગરમાં સરિતા કુમારીનો આવાસ.

સરિતા રનેહચંદ્ર સંગથી વિચારો કરી રહી છે ત્યાં

રજુમલ્લ જંગમલ્લ કાચે કેડ પડકારેલા પહેરેગીરનું પ્રવેશનું,
સરિતા અને પહેરેગીર જોડોતમાં. પરસ્પર કસોટી. મિત્ર-
તામાને 'બનાવના કાચા' પ્રિયતામનું જની બંધુ.

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ—કેસાસ નગરનો હરખાર.

સ્નેહચંદ્રને હાથે જંગમલ્લ કાચિલીનો પુત્ર છે અને
ઉના રજુમલ્લની પુત્રી છે એવા આશ્ચર્યજનક ખુલાસો.
રજુમલ્લનો પસ્તાવો અને આપણાત કરવાનો પ્રયત્ન સ્નેહ-
ચંદ્રે કરેલો બચાવ. રજુમલ્લ અને જંગમલ્લને સરિતા
તરફથી ઉદાર સમા. તાજ સ્વીકારવાને માટે કુલીનકેતુની
સસ્તિમિ બિનંતી. જો તાજ સ્નેહચંદ્રને અર્પવાને સસ્તિમિની
બહેર માંગણી. ઉદારતા, પતિપરાયણતા અને કર્તવ્યનિષ્ઠ-
તાની ઝાંખી. સીઓની સાવનાઓનું દિગ્દર્શન એવટે સ્નેહ-
ચંદ્રનું સ્નેહથી મહાત્ મનુ અને તખ્તનરીત મનુ.
સ્નેહ—સરિતાનો મંજળ સમય.

ટુપ્પો.

સ્નેહ-સરિતા નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો.

સુત્રધાર—

છબન જ્યોત આધાર નાથ તું,
સત્ય-સિંધુ તું, સ્નેહ-સરિત તું,
સકલ જ્ઞાનનો સાર —નાથ તું
વિદ્યમંડળમાં પ્રજ્ઞાપ્રકાશ,
અવની ઉપર આત્મ ઉભસ,
સ્વર્ગ, મોક્ષ; નિર્વાણ, વિકાસન,
તારનાર સંસાર. —નાથ તું

વટી—

આનંદે હર છાયાં,
સોહાવશે દિન આજ સુખસાર ભાભા,
સુંદરી ને સ્વામી ચોલનારાં —આનંદે
હર્ષભર્યા છે દિલ અમારાં,
મોક્ષગિરિનાં દર્શન પ્યારાં,
છે અણસુલાં એ સુખ ન્યારાં,
હર આં મલકાય બહાલા.
પ્રાણથી છે પ્યારાં, મોક્ષ લ્હાણાં. —આનંદે

સરિતા કુમારી—

રસીલી ખીલી ચંદા.
અનેરી શાંતિ આપે રે એ સુખદા,
હસતી રસમૂર્તિ મધુરી નંદા —રસીલી
નવ નવ ધરતી કાન્તિ અનંગા,
પ્રેમધારા અહા અખંડા —રસીલી

સરિતાની સખીઓ— ૪

પ્રિય સખી પ્યારીને
પ્રીતિથી વધાવીને,
મેહનબર ઝી રીઝાવીને,
હેતે સતકારીએ.

—પ્રિય—

માતૃભૂમિ સદન,
આજ વળી બહાલી એ
સ્વર્ગનં ભૂલી નવ રજ
સ્નેહથી સિંભાળીએ.

—પ્રિય—

સરિતા—

૫

મન ઉજળાં વિમલાં મિત્રનાં,
કળિ દિલની ખાલી કુલની,
ન્યમ શીતળ કિરણુ ઝરતાં એ ધવલાં —મન
કુસુદ વિદાસે જ્યાં કૌમુદી,

સ્નેહચંદ્ર-કુસુદ પ્રભા ખરે ચુંબે શશિ,

સરિતા—હૃદય વિરાગે જ્યોતિ હસી,

રસસૂના દિલમાં રસ ઝરતાં સુખ કરતાં.

મીઠાં સ્મિતકાં એ મધુરાં. —વિમલાં મિત્રનાં

મળણા—

૬

અળખા લાચાર ગિચારી રે,

સ્વામીની દાસી અળખા લાચાર ગિચારી.

પ્યારી પ્રાણુ આપે તોયે નાથ ન રીઝે કાંઈ.

હોળી મીઠાં વેણે રીઝનારી રે

—અળખા—

માંદી મરે છે દર્દથી સંભાળ નારીની નહિ,

દાગી બળે દિલ દુઃખથી, દેનાર દિલાસો નહિ,

દિન રાત સેવા નાથની, કરીએ હસી અમને સહી,

પળ એકની ગલતી થયે, જીવનંતણી સેવા અર્ધ.

—અળખા—

મહિલાઓ—

૭.

ખીલો આરમતેજથી, નહિ સુશ્રિયકંઠથી,
ખીલો દિવ્ય દ્રષ્ટિને, સીએ શું રંકે રંકથી? —ખીલો,
હાલે પુરુષ સહ પ્રેમજ્યોત્સ્નાથી ભવન પ્રકટાવે,
પ્રાણ કળી નહિ પૂજા જર્થે બહાલી જો કરમાવે,
મોહલક્ષ્મી પુતળી નાં મહિલા, પતિની નહિ એ જાંચ,
આરમ વિકાસે હૃદય પ્રકાશે નિજ શુભ થકી પૂજનમં.—ખીલો.

અધુરી વાને મહિલાઓ—૮

મીઠા બાલે છે માર,
કાળજા કોરમોર કોરતા,
મેલ જરજે ધનધોર,
એ ચિત્તામાં પ્રેમકુપ ઢોળતાં. —મીઠા૦
વાસુ, વાજળ પંખીડાં, નવપણે ઉદાન,
એકરસે રસભસ થયાં, કરીને કુદરત પાન;
છે આલમ રસભોજ,
સો કામિનીને કામનાથ કોરતાં. —મીઠા૦
થેલુ મન ગુંજી રહ્યું પ્રેમગીત જલોલ,
બહાણમ નામ રમી રહ્યું અંતરમાં અલુભોલ;
એ મોઢેરા કોલે, —મીઠા૦
ના, નિરહિણીનાથ! આજ તોડતા —મીઠા૦

નિષેધકે મંડળ—

૯

ખીરાદરો! ખીરાદરો! ખીરાદરો! જસ આદરો!
મહિલા નિષેધ મંડળા
રે બહાદરો! રે બહાદરો! રે બહાદરો! હો મેળબરો!
પુરુષનો કુટો ધરે

સાહેબરામ—ઝેરી ટિનપોટ,

ગુંદરીમા—હરગીઝ ઝાંચકોટ,

તોપખાનાવાળા—ધના ઉડા વિચાર,

સોડાવોટર—પત્તી બારીકી ચાર.

સર્વ—નિષેધક મંડલ કરીએ જામલ,
જાગર હંમલ મેઝર સિંગલ સેલ,
હિપ્ હિપ્ હુરરે, હિપ્ હિપ્ હુરરે,
હિપ્ હિપ્ હુરરે, હુરરે, હુરરે, હુરરે,
હુ——ર——રે

—વિરાહરેક

નગરજોડે—

૧૦

કરુણાથ હાથ રે,
બીર જો બૂપાલને,
સ્વર્ગ સ્થાપને,
અચળ શાંતિ આપને,
કલેશ સઠલ તું કાપને,
વિનતિ ઉર ધારને,
ઉદ્ધારને પ્રભુ તાતને

—કરુણાથ

—કરુણાથ

ઉપાકુમારી—

૧૧

હિલના લીપક છે રે, કલાનાથ ! હિલના લીપક છે,
હાંછ મારી આંખોના પ્યારા રોશન છે હિલના લીપક છે.
બાહ્ય વસ્ત્રો પ્રેમ પીયુષનાં ચાતક સુખની માંઠા,
ચાતક ઉરમાં આનંદ ઉર્મી, આને રહી ઉલ્લાસ—હાંછ
પાંખી અપમને પાંખો કનકની, આપી કર્યો ઉપકાર,
ઉડું આકાશમાં, તાતના શાયમાં, તોડીને પીંજરદાર—હાંછ

મહિલા સમાજ—

૧૨

જોડો સો જય જયકાર,
જય મહિલા સમાજ.
સોનાનો સૂરજ આજ,
રમણીઓ કેરું રાજ,
તરુણીઓ પ્હેરે તાજ,
જય મહિલા સમાજ.
મળાઓ યામ યામને,
દુલ્હનો ધામ ધામને,

—જોડો

—જોડો

જગાવો જગ નમામને,
જય મંદિરો સમાજ. — જોલો ૦

૧૩

જંગમદલ—દિલબર રસબર પ્રમદા !
સરિતા—જોલ વિચારીને જોલ, થઇ જશે નિજ તોલ.
અંધ ન થા અભિમુખી મદમાં,
પખી નાખું પલમાં. — દિલબર ૦
જાણુ તારૂં મોત આજે, છુટ લીધી જો જશ્યે,
અહિં નહિ ફાવે, નીચ ફર તુંથા ! હીચકારા જા.
જંગમદલ—રસિકા, વનિતા, લલના,
સરિતા—ખસ કર મૂરખા, ચુપ કર બાયલા,
નિર્લજ નફટ તું નવ થા;
ખસ, ડિંકર જા ! — દિલબર ૦

અંક રજો.

દિલબર

૧૪

રસપાન કરો, પ્રિય પાન કરો. રસિકા — રસ ૦
પ્રેમનો પ્યાલો ભરી પીઓ પીલાવો,
જોખન કેરી કાજી કરમાય કાઠ,
ચુંબી વસી ચુંટી લૂંટી લ્યો,
પ્રિય પાન કરો — રસ ૦

ઉષા—

૧૫

ગર્ધ જો નિશા, સુના જીવનની
ખીલી શુભ આશ, આ અંતરની,
ચમકી પ્રેમે જો ઉષા. — ગર્ધ ૦
જેયું જગ કોઇ ન કોઇને ચાહે,
સહસા નભમહિ રોહવીજ થાણે,
મન મંદિરની લીતરે જો વસી ઉષા. — ગર્ધ ૦

સરિતા —

૧૬

એ શાણા, સ્નેહી, સાદી મહેમાની સ્વીકારેને,
કરી દષ્ટિ મીઠી સ્નેહીસદન દીપાવેને. — એ શાણા
હેયું છેયું આજે પ્રેમ પૂજવાને,
પાદપંકજની રજ ચુંબવાને,
મધુ વાણી સુધારસ ચૂંસવાને,
મારા મોથેરા મહેમાન રંક મહુલી સુહાવેને—એ શાણા

દિલરૂબા—

૧૭

મીઠી ખ્યાલી છે ખ્યારા સનમની
કરી મને ઘેલી તેં તો “લવ”થી — મીઠી
દાદીબા—જીર ડીયર ગુલે ગુલામ, મહોબતથી ઉલસાય,
દિલરૂબા—સકુનો હેતલયાં તુંજ જાણા સુણી

દિલ આ મલકાય,

દાદીબા—ડીયર તું પૂતલી ઇલમની. — મીઠી

નેન ખાન ચકી ધાયલ હું તો, બાન ભૂલ્યો દિલદાર,
દિલરૂબા—દિલબર ભઈ તુંજ પર વારી, નિશદિન હું ગુલબર

દાદીબા—ડાર્વિંગ તું ડાલિ રોશનની — મીઠી

પરિમલ—

૧૮

વિવિધ વિભૂતિઓ આત્માની માનવી,
હૃદય મન, શરીર, સૌ આત્મલીલા બાણવી—વિવિધ.
જ્ઞાનબીજ વિકાસ જગમાં ન ઇતર,
અમ સકલ કલસિદ્ધિ વિભૂતિ આપની—વિવિધ.

ઉપા—

૧૯

બાઓ ખ્યારા તો સમ છે આ ખ્યારી તણા
લોખા દિલની વાતલડી સુણી બાઓ કયાં, બાઓ કયાં ?
પરિમલ—છાડને જો રમા. — બાઓ

ઉપા— કહી મેં મારાં ઉત્તી, છાડીને સૌ લાજ

ખોલોને મન જાણમા, તલસાવો શા કાજ ?

પરિમલ—ખ્યારં શું, પ્રીત શું, હું નહિ બાણું જરા. — બાઓ

નિર્જન—

૨૦

અલિહારી ન્યારી તારી,
 શક્તિ અતિ વારી,
 મતિ સમજે ન કાંઈ મારી,
 કામ તું અનેરો છે. —અલિહારી૦
 સજીને રાંચાર,
 થરી કીર્તિ અને અધિકાર,
 ચારી નહિ આપી, આજ દિવસો દુહારો છે.
 —અલિહારી૦

સરિતા—

૨૧

અહોજલાલી ભેઈ મેં, બાહું ગરીબીને દવે,
 છુખ દુઃખ તડકા છાંયડા, કુદરત તણા રંગો ખરે—અહોજલાલી૦
 છે પ્રેમની મીઠી મજા, મુશ્કેલીસ હાલતમાં સ્થી,
 ના વેલવોના લોગમાં, અવકાશ પ્રીતિને જરી
 બાહમતાણી મુસ્તાની હો, વિષુ રોહુ જો શા કામની,
 ફાની ખરે સો રોશની, દિલ રોશની જો ત્યાં નહિ.—અહોજલાલી૦
 સરિતા

૨૨

પ્રિય નયને છુપું બહુ એ બહાલમ,
 રસીલાં મધુરાં નયનો નેહ વચનો ઉચારતાં—પ્રિય૦
 રિમત કરી સમજાવો બહાલી,
 સુમી લઈ સરમાવો ખારી,
 નિર્જન—હો મુર મારાં, વાહ રહિયાળાં, કામજુગારાં,
 સરિતા—સાન લમથું સોહામણાં. —પ્રિય૦

સરિતા—

૨૩

દેવીજો સમી જ્યાં પૂજાવી વનિતા,
 સદાજો કલ્યાણી વહે ત્યાં સરિતા,
 ભાવિની મુઆશા માનીતાં લલિતા. —દેવીજો૦
 અમરાપુરી ઉતારવી જો દેશ આ સંસારમાં
 અર્ધાંજનાને આપજો સો સાધનો સંસ્કારનું,

વિદ્યાર્થે સીખેમને, દુઃખ વૃદ્ધને જ્ઞાનનાં
ગુહ્યોત્તરે ને દેશીજાતિ નારીવણુ સન્માનમાં
ભાવિની મુખારાગાનિતાં સહિતા —દેવીજો૦

સરિતા—

૨૪

માણીલા નિરંજન, સહુણા મારા શામળા,
અનિની મનાવતી જો ન્હાલમાં,
નેશવતી પ્રીતિતણાં સુમેલીઠાંજો હંસલા—માણીલા૦
ખન નવનાં કરાવીશું સુધાભવાં,
માનવે હો માધવા,
હસાવીશું, રીસાવીશું, યાવા,
હો રીસાઈશું, જો માનશે ના,
હાસશે તો ન્હાલમાં —માણીલા૦

ઉપા—

૨૫

અમીઝણાં હૃદયમાં સરતાં
સ્નેહે સરતાં, આંતિ ભરતાં,
વંચે રસભરતાં —અમીઝણાં૦
ન્હાલમ જાંઝણુ નર હલમચે,
સુંદરી સુભગા નિશદિન ન્હાચે,
મધ્યુ વળા પલળી પ્રીત માંહે,
ભરજી નવસ્નેહ—સહિદ ઉછળતાં —અમીઝણાં૦

સરકેર—

૨૬

વીર નર જો રજપુતવર સત્તર મહા માર્યે કરો ભળવાન,
ચાલો ન્હાલર, કંપાવો, મૂળવો ધરણી આસમાન;
અમકાવો અમચોર ભાલા લેદો ફર અરિવા પ્રાણ,
ગન, રાધકેસ, ને કેનનને છોડી, પાવો દુશ્મન ઘણુ. —વીર૦

અંક, ૩ જો.

પ્રબોધ

૨૭

સુખની આશ જગ છવાય.
આશાથી જીવન છવાય,
દુઃખ દરદ સહતાં સકલ,
આશાવાદી અંધાય
આશનાં ગીતો ગવાય,
ઉત્તમ સૂરો ગીવાય,
કેદ મધુર સંગીત સુખદ,
હિલના ઘા હિલ સમાય

—સુખની०

સુખની०

નિષેધક મંડળ—

૨૮

આજે ઉત્થાપન કરીએ,
મંડળ પાણીયું લઈએ,
મહિલાનો કુંડો ધરીએ,
પાધડીનો વળ ફેરવીએ
નિષેધક મોઢાં કાળાં,
'બોયકોટ' કરો ના જાળા,
જસ 'વેલકમ' સૌ સુધારા
જસ 'વેલકમ' સૌ સુધારા

—આજે०

—આજે०

સરિતા—

૨૯

આશાની અણમોલ સુખભરી પલ, જસ ગડ પ્યારી,
લવણાગરે ઝરણ અગી ગયું સુકાઈ
જોયું વિરાગ હૃદય નૂર માયા મંદિ મોહી,
પ્રેમસદન નિરખતાં, પ્રતિમા સરીરે.

—આશા०

—આશા०

સરિતા

૩૦

લઈ તારાં બહાલા રે જોવાદણાં,
છે દિલમાં ને સુખમાં મીઠી સુધા
નિરાશને ઉગારનાર દિલદારના સખા

ચેરી બઈ આજ,
 ભાળ લીધી વિવેચન,
 ચેરીને ફૂલ પાડે, ચમકવ.
 એ બહારમાંના ફૂલો છું ઝલુમાં,
 આ પુણ્યને ખીલાવનાર મિત્ર તુજ ચંદ્રમા,
 ચારી બઈ આભારમાં— —લઉં.

ઉપા—

૩૧

જીવન સકળ સૂનકાર, મંદ અરે! —જીવન૦
 આત્મવીણા સૂર પૂરે, આયે દિવાસો રે.
 સંગીત પ્રભુ વસાલે, મંદ અરે. —જીવન૦

સરિતા—

૩૨

બહારે બાંધી લોળીને પ્રેમ બંધથી,
 રનેહચંદ્ર—બાંધતાં કેહી મયો હું કેહીના સંગથી. —બહારે૦
 સરિતા—[ત્યારે પ્રેમબંધન એ તો ચેપી રોગ હશે?]
 રનેહચંદ્ર—[રોગ નહિ, પ્રભુ બાંધે બૂલબૂલામણી.]
 સરિતા—મોહિની પ્યારે પાથરી, દિલના અણુઅણુ માંચ,
 ગઈ માલિકી દેહની, ઈર મન થેલાં યામ.
 રનેહચંદ્ર—પ્રીતિના પાઠ લઉં બાણી,
 સરિતા—[ત્યારે પ્રેમજ્ઞાનમાં તો કુણુ જેવા બાળકજ હશે?]
 રનેહચંદ્ર—[અનુભવી ગોપિકાની નજરમાં તો બાળકજ]
 સરિતા—કિશોર, અહા! કહાનજી. —બહારે૦

સર્વ—

૩૩

શુભ પળ છે મંગલ શાંતિ ભરી,
 કરી આહા! નજર દીનપર મધુરી, હરિ!
 સુખિત આપી દેવીને ઉડાડી અધી દુનિયાની,
 જ્યોત જગમાંચ પ્રકટાઈ શુભ સદાની —શુભ૦
 સુખી થાયે સૌ સંસાર, હયાલ જગજીવન,
 તારનારાં નરનારી પરસ્પરે સુકાની. —શુભ૦

३ मंथनं नमः
३ मंथनं नमः

नमः मंथनं

- १
- ३ मंथनं
- ४ मंथनं
- ५ मंथनं
- ६ मंथनं
- ७ मंथनं
- ८ मंथनं
- ९ मंथनं
- १० मंथनं
- ११ मंथनं
- १२ मंथनं
- १३ मंथनं
- १४ मंथनं
- १५ मंथनं
- १६ मंथनं
- १७ मंथनं
- १८ मंथनं
- १९ मंथनं
- २० मंथनं
- २१ मंथनं
- २२ मंथनं
- २३ मंथनं
- २४ मंथनं
- २५ मंथनं
- २६ मंथनं
- २७ मंथनं
- २८ मंथनं
- २९ मंथनं
- ३० मंथनं
- ३१ मंथनं
- ३२ मंथनं
- ३३ मंथनं

- ३४ मंथनं
- ३५ मंथनं
- ३६ मंथनं
- ३७ मंथनं
- ३८ मंथनं
- ३९ मंथनं
- ४० मंथनं
- ४१ मंथनं
- ४२ मंथनं
- ४३ मंथनं
- ४४ मंथनं
- ४५ मंथनं
- ४६ मंथनं
- ४७ मंथनं
- ४८ मंथनं
- ४९ मंथनं
- ५० मंथनं
- ५१ मंथनं
- ५२ मंथनं
- ५३ मंथनं
- ५४ मंथनं
- ५५ मंथनं
- ५६ मंथनं
- ५७ मंथनं
- ५८ मंथनं
- ५९ मंथनं
- ६० मंथनं
- ६१ मंथनं
- ६२ मंथनं
- ६३ मंथनं
- ६४ मंथनं
- ६५ मंथनं

आयुर्वेद ग्रं. नायक.

अथ मंथनं नाटक मंथनं नायक.

